

РОЛЬ ОБЛІКУ ВИТРАТ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ

Анотація. Розглянуто проблему управління витратами, визначено роль та місце обліку в системі управління витратами. Означено вихідні дані для планування витрат та загальні вимоги, які необхідно враховувати при проведенні розрахунку витрат.

Аннотация. Рассмотрена проблема управления расходами, определены роль и место учета в системе управления расходами. Обозначены исходные данные для планирования затрат и общие требования, которые необходимо учитывать при проведении расчета затрат.

Annotation. The problem of charges management is considered, the role and the place of account in the system of charges management are defined. Basic data for costs planning and general requirements that must be considered during the calculation of costs are determined.

Ключові слова: витрати, облік витрат, управління витратами, конкуренція, конкурентний ринок.

Управління витратами впливає з необхідності адаптації українських підприємств до розвитку ринку, а також до системи управління виробничою діяльністю, що широко застосовується у господарській практиці підприємств економічно розвинутих країн.

Проблеми управління витратами вивчають багато вітчизняних науковців, серед яких: Г. Кіндрацька, В. Герасимчук, І. Цигилик, І. Немцов, А. Міщенко, Т. Ткаченко, Б. Мізюк, В. Василенко. Що стосується питань обліку витрат, то вони набули висвітлення в працях Н. Чумаченка, Ф. Бутинця, І. Бланка, Є. Мних, Л. Нападовської та ін.

Метою дослідження є визначення місця і ролі обліку в системі управління витратами підприємства.

Завданням дослідження є визначення поняття витрат, особливості їх обліку та описання ролі, яку витрати відіграють в умовах посилення конкуренції.

Об'єктом дослідження є облік витрат.

Предметом дослідження є роль обліку витрат в умовах посилення конкуренції.

Методологію обліку витрат підприємства визначає П(С)БО 16 "Витрати", що затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України від 19 січня 2000 року № 27/4248.

Витрати накопичуються та розподіляються між об'єктами обліку витрат відповідно до певного чинника. Об'єкти обліку витрат – це продукція, роботи або вид діяльності підприємства, які вимагають визначення пов'язаних з їх виробництвом витрат.

Методологія обліку витрат в Україні ґрунтується на інтегральній системі бухгалтерського обліку, коли фінансовий і управлінський обліки використовують одні і ті ж документи, але для різного призначення. Подібні документи між цими двома підсистемами обліку обумовлені тим, що окремі елементи фінансового обліку притаманні також управлінському обліку:

1) використання даних фінансового обліку в управлінському, що вимагає розробки єдиних правил збору первинних даних;

2) оперативна інформація використовується як для фінансового, так і для управлінського обліку, що усуває дублювання збору даних;

3) дані фінансового й управлінського обліків використовуються для прийняття рішень.

Отже, управлінський облік виник не як альтернативний вид, який протистоїть чи відмінняє фінансовий облік, а як доповнення до нього, враховуючи те, що завдання управлінського обліку пов'язані з передбаченням подій, явищ, процесів, а фінансовий фіксує ті події чи процеси, які відбулися. Між цими підсистемами обліку не стільки подібних рис, скільки відмінностей, а тому можна говорити про системи обліку, кожна з яких як окрема наука [1, с. 144].

Управлінський облік зарубіжні автори пов'язують з деталізацією витрат за центрами витрат і сферами відповідальності та прийняттям рішень, направлених на економію витрат та зниження собівартості продукції.

Організація аналітичного обліку витрат значною мірою залежить від правильного документування спожитих ресурсів підприємства.

У документах слід обов'язково передбачати відображення реквізитів, їх місце виникнення, найменування продукції і відповідні статті витрат. При подальшій обробці документів ці реквізити використовуються для складання відомостей розподілу витрат матеріалів, заробітної плати, амортизаційних відрахувань, розподілу витрат допоміжних виробництв і господарств, розподілу витрат на освоєння виробництв, нарахування зносу малоцінних і швидкозношуваних предметів тощо [2, с. 97].

Організація синтетичного та аналітичного обліку витрат може бути успішною лише в тому випадку, коли буде розроблено проект організації обліку, в якому чітко вказується, за якими ознаками побудований синтетичний і

Облік витрат є основою для управління бізнесом. Якщо вироби відповідають стандартам і знаходять збут, то і в цьому випадку контроль витрат необхідний для попередження зайвих витрат.

При встановленні стандартних норм необхідно враховувати досвід роботи підприємства, а також досвід конкурентів. Стандартні витрати повинні вказувати шлях у майбутнє, а не відображати минуле. Виходячи з цього, нормативні витрати – це науково обґрунтовані норми, які отримані при аналізі всіх факторів виробництва та конкуренції на ринку. Нормативна (стандартна) собівартість визначається спеціалістами підприємства, які займаються закупками, виробництвом і збутом продукції. Не можна встановлювати нормативні витрати на матеріали довільно, обґрунтовуючи їх минулим досвідом, хоча на виробництві такий метод досить поширений.

Вихідними даними для планування витрат є:

1) планові обсяги виробництва продукції в натуральному і вартісному виразах;
2) норми витрат матеріальних ресурсів для виробництва продукції і розрахунки потреб у ресурсах у натуральному виразі;

3) договори на постачання матеріальних ресурсів і продукції, що випускається, обслуговування виробництва і встановлення господарських зв'язків, у яких позначені умови їх виконання та оплати;

4) норми витрат праці, розрахунки чисельності та професійного складу робітників, умови оплати їх праці, що визначаються договорами і контрактами;

5) економічні норми амортизаційних відрахувань, відрахування на соціальні заходи, податки, збори та інші обов'язкові платежі, які передбачені законодавством, тощо;

6) плани організаційно-технічних заходів щодо технічного переоснащення та вдосконалення організації виробництва, економії матеріальних ресурсів, поліпшення використання праці.

Проводячи розрахунки витрат, необхідно врахувати загальні умови і вимоги, зокрема:

1) оптимізацію структури й умов виробництва (розмір партії виробленої продукції, якісні показники, змінність, режим роботи устаткування тощо);

2) оптимізацію процесу виробництва, удосконалення його організації та управління, підвищення технічного рівня;

3) раціональний вибір матеріальних ресурсів, що використовуються (структура та якість сировини і матеріалів, умови постачання, транспортування, зберігання);

4) взаємозв'язок витрат з продукцією, що випускається;

5) врахування витрат, що не включаються до розрахунку собівартості продукції і відшкодовуються з прибутку та інших джерел;

6) розподіл витрат, що забезпечують виробництво протягом тривалого часу, за періодами пропорційно до обсягу продукції, що випускається в кожному періоді, або за іншими ознаками, що відповідають характеру витрат [3, с. 89].

Залежно від мети планування, тривалість планового періоду, етапів і стадій розробки планів, визначення номенклатури продукції, ступеня організаційно технічної підготовки виробництва, повноти вихідної інформації та інших умов планування собівартості визначаються виконанням укрупнених розрахунків зміни базового рівня витрат або кошторисно-нормативних розрахунків величини необхідних витрат.

Система функціонального управління витратами націлена також на встановлення необхідності та доцільності видів робіт, виконуваних у межах загальних функцій підприємства та, відповідно, доцільності витрат на їх виконання. Таким чином, здійснюється запобігання невиправданим витратам.

Успішне впровадження системи функціонального управління витратами можливе за умов готовності та здатності керівництва забезпечити ефективне управління, мотивації персоналу до управління витратами, здійснення моніторингу та планування витрат на основі аналізу моделей [4, с. 205].

Використання управління витратами є ефективною системою, яку треба широко використовувати в практичній діяльності вітчизняних підприємств. Кожне підприємство має дбати про перспективи розвитку і знижувати в довгостроковому періоді витрати з метою оптимізації їхнього рівня.

На думку автора, слід виділити такі напрями подальших досліджень:

1) тотальний контроль за витратами на виконання загальних функцій підприємства;

2) аналіз функціональної структури витрат, визначення співвідношень на виконання загальних функцій підприємства;

3) інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень з погляду виконуваних підприємством загальних функцій;

4) проведення функціонально-вартісного аналізу діяльності підприємства з метою виявлення шляхів і способів найбільш раціонального використання загальних функцій підприємства;

5) одержання й аналіз інформації про зміни рівня витрат у функціональних центрах як у цілому, так і для окремих видів ресурсів.

Наук. керівн. Пасічник І. Ю.

Література: 1. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посібн. / Цал-Цалко Ю. С. – К. : ЦУЛ, 2002. – С. 556. 2. Белоусова І. Проблеми впровадження управлінського обліку на підприємствах / Белоусова І. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 5. – С. 30–34. 3. Гуцайлюк З. Ще раз про місце і роль управлінського обліку в інформаційній системі господарюючих суб'єктів / Гуцайлюк З. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 11. – С. 45–49. 4. Нападівська Л. В. Управлінський облік : підручник для студ. вищ. навч. закл. / Нападівська Л. В. – К. : Книга, 2004. – С. 544. 5. Горелкіна А. Л. Оптимізація системи управління витратами / Горелкіна А. Л. // Державне управління. – 2006. – № 2. – С. 251–255.